

N.F.S. Grundtvig "Hr. Tilskuer!"

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.6, maj 2015

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1815 (SJ: 247)

Teksten er etableret af Stine Holst Petersen

Punktkommentarer, indledning og tekstredigering er skrevet af Stine Holst Petersen, redigeret af Klaus Nielsen og Henrik Yde

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

[A:193]

Hr. Tilskuer!

At see, og ikke at see, det er Spørgsmaalet, og jeg skulde mene, det var Kunsten ogsaa, dog uden Selvroes at sige, thi hos mig er det en Naturens Gave, Somme vil sige, en Lyde; men det vil vi nu gaae forbi, og jeg vil kun i Forbigaaende sige, at det er dog ogsaa tungt nok, at Alting skal være en Lyde, hvad man ikke kan lide; og har Nogen **[A:194]**Lov til at rose sig selv, saa maatte det være mig, eftersom ingen anden vil, og jeg dog, hvorlidt jeg seer, kan see, at sommetider roste Somme Noget, der er kanskee nok saamegen Lyde ved, som mit Syn, og Ordsproget siger jo reent ud, at den skal rose sig selv, som har onde Naboer.

Men det er nu det samme; jeg vil være beskeden, at sige, saaledes, som det gaaer an i vore Tider; thi har jeg end ikke *Tidens* Syn, ikke engang den norskes, saa kan jeg dog, uden at rose mig selv, sige, at jeg gaaer frem med Tiden, og man kan da ikke forlange mere af mig, end at jeg skal blive beskeden med Tiden; thi det er jo *Tidens Aand*, at Selvfølelse er det første, Man skal lære; ikke som i gamle Dage, ved *det bag Speilet*, men for *Speilet*, og hvor det ellers kan føie sig, og da Overspænding og Sværmeri, især i Dyder, ikke er *Tidens Lyde*, skal den ikke heller være min; og min Beskedenhed gaaer da ikke videre, end at jeg kalder mit Syn beskeden, istæden

for at Verden kalder det, jeg gider ikke sagt, hvor slemt, og gjør altsaa i Tidens Aand en Dyd af en Nødvendighed, thi egentlig er man dog nød til at see med de Øine, man har, naar man ikke vil reent gaae i blinde, og alle Tidens Briller ufortalt, mener jeg, de kan være gode nok at bruge, naar man vil |A:195| see en Flue som en Elephant, ja selv til at ansee en Ravn for en Ørn, en Kirke for et Komediehuus, et Kræmmerhuus for en Biergfæstning, og Løgn for Sandhed. Men jeg mener ogsaa, at, bruger man ikke sine egne Øine, nytte Brillerne endda ikke stort, om de end sidde paa Næsen for et Syns Skyld; og at see med Andres Øine, kan poetisk talt, være ganske godt, naar de ellers ere gode, men egentlig talt er det dog det samme, som at sye med sin Søsters Fingre, hvilket paa godt gammelt Dansk ikke just var nogen Ære; og næst en elsket Kone, trivelige Børn, en agtet Svigerfader, kiære Venner, og store faste Eiendomme, skal jo dog, som jeg har ladet mig fortælle, efter Tidens Aand, Æren, og dernæst en god og from Samvittighed være det fornemste.

Men – hvad var det nu, jeg vilde sige? det havde jeg nær glemt over Æren, thi vil end Tiden ei indrømme, at man, som det hedd' i gamle Dage, kan købe *Guld* for dyrt, saa veed jeg dog, den som sagt, indrømmer det om Æren, og vil den altsaa skose mig, fordi jeg seer til, jeg kan slippe med begge Ørene, om end Æren skulde blive i Stikken, da kan jeg have den Ære at melde, at den har ingen Ære at tale med, og det er i dens egen Aand, jeg taler, naar jeg trøster mig ved, |A:196| at, har man Skam af det, saa har man dog ingen Skade af det, at see, og ikke at see, og det var Spørgsmaalet.

Men har jeg nu Ret, og det har jeg jo, naar jeg har Tiden for mig, og det er den rette Tid – thi, hvem der har Ret, skal jo Tiden vise – da mener jeg, det er ikke Ret at kalde sig en *Tilskuer* eller at tale som en *Tilskuer*, thi saa skal man jo sige, hvad man seer, og det er ikke den *Conduite*, Tiden har sine gode og gyldige Grunde til at *kræve* af enhver *Tilskuer* til den Assemblée, som rigtig nok i Følge en uforanderlig Grundlov maa holdes for aabne Dørre, men derfor just ikke for aabne Øine, og endnu mindre for aabne Munde, at sige figurlig talt; thi i egentlig Forstand kan det ingen formenes, at *aabne* Munden til rette Tid; det er tvertimod ogsaa en *Conduite*, hvorved Man kan bringe det til at see, og ikke see.

De seer da, Hr. *Tilskuer*! og det har De Lov til at see, og sige høit – thi Frihed er ligerviis, som Æren og Samvittigheden, og i samme Orden, et kosteligt *Liggendefæ*¹, hvilket Tiden ingen |A:197| misunder, og jeg saamæn ikke heller – De seer, siger jeg, at jeg ikke spaaer Dem synderligt Held af Deres Syn og Sagn, saafremt De lader Syn gaae for Sagn. Men sæt nu og, De vilde spille mig det Puds at sige: er det Kunsten at see, og ikke at see, saa vil jeg øve den paa dig og din Tale, saa gad jeg dog vidst, hvad De egentlig seer efter.

Hvad ere I udgangne i Ørken at see? tykkes mig, Tiden kunde med en god Samvittighed sige til saadanne Tilskuere. Det – kunde De nu tænke, – skulde være en Skose til Tiden, men jeg vil dog bede Dem holde Tand for Tunge, og ikke sige Tiden det i sine Øine; thi det faaer De kun Skam tiltakke for, al den Stund det netop er, hvad Tiden sætter sin Ære i, at gjøre lyst allevegne, og rømme op, hvad der er den i Veien, og den selv er et ætherisk Væsen. Dog sæt nu ogsaa, hvad man gjerne kan indrømme, uden at tale Tidens Ære for nær, at den ikke er ganske færdig med Flytningen; indvendig er den dog færdig, og at see til, som det tomme Amagertorv, og udvendig seer det ud, som det maa see ud i *Flyttetiden*; ja for at blive i Lignelsen, som Slagterboderne omkring Nicolaikirke.

|A:198 Vil De kanskee nu gaae med en Lygte paa Torvet, eller løbe Panden mod Kirkemuren, og saa fortælle, hvad De seer? Nei! Hr. Tilskuer! følg De mit Raad, og gjør, som jeg, og naar De ikke vil sige det til Tiden igien, skal jeg sige Dem, hvad jeg gjør: At see og ikke at see, det er Kunsten; og seer De vel – og det gjør De vel paa Embedsvegne – der er to Meninger om en Tale: at lade, som man seer, og see ikke endda, det er mellem os sagt Tidens Aand; men at see, og lade som man ikke seer, det er min Maneer; eller naar jeg endog skal skrifte Sandheden, det er, hvad jeg kunde have Lyst til; thi sandt at sige, har jeg ogsaa paa en Maade været Tilskuer, og sagt, hvad jeg saae; men saa blev Tiden vreed, og sagde: jeg var blind. Nu er det rigtig nok kun Bagtalelse, fordi jeg blinker lidt; men hvem der vil gaae irecte med Tiden, han har tidsnok; og derfor har jeg tænkt, man faaer vel at skikke sig i Tiden, og see til, at holde Venskab med den, at sige, hvad Tiden kalder Venskab; det er, gode Miner.

|A:199 Jeg vilde da lade, som jeg slet ingen Ting saae i Alt, hvad Tiden tumler med, og det kunde jeg med en god Samvittighed, som De veed; og naar jeg saa sagde, at jeg ingen Ting saae, saa vilde jeg lade, som jeg ingen Ting sagde, og det, tænker jeg, Tiden ikke kunde fortænke mig i, al den Stund, det jo dog netop er at skikke sig i Tiden, naar man lader, som man er ligesom den.

See! vilde De nu kalde Dem den Blinde, istæden for Tilskueren, det saae jeg helst, og saa kunde vi have vore Løier med Tiden; thi den er ikke saa vantro, som den lader; den troer meget mere utrolige Ting, end baade De og jeg; thi den troer om sig selv, den er smuk, og det var dog Synd at sige; uden for saavidt man kan sige *det er en smuk Søn*; men naar den nu kan troe det, maa den sagtens troe os paa vort Ord, at vi ere blinde, og det især, siden den har troet det, inden vi sagde det selv. Nu gjør De Dem kanskee en Skrupel, og tænker: det lader ikke kiønt, at gjøre Nar af skikkelige Folk; men **|A:200** at see og ikke at see, det er Tingen, og saa høit har jeg aldrig kunnet faae mine Øine op, at jeg har kunnet see, Tiden var en skikkelig Mand; men at den har vrænget ad skikkelige Folk, det har jeg seet med mine Øine; ja for dem at synes er den, for at tale i

Tidens Sprog, ret et Vrægebillede af en Tid at være.

Dog Alt sligt vil vi nu lade, som vi ikke see, og lade, som vi ikke sige, og see, om vi kan *fordrive* Tiden, ved at lade, som vi ikke see, at den med samt sin Luftmaskine gaaer Pokker i Vold.

Skalle Blinkøie.

1

Især, naar den bliver *liggende*.

Tilskueren.